

**Відповіді на завдання
Всеукраїнської українознавчої гри “Соняшник-2011”**

1-2 класи (1 бал)

1. Нектар збирає бджілка, мед любить ведмедик, горішки – білочка, моркву – зайчик. Зайвим у даному випадку є курчатко. **Відповідь:** в.

2. Свійським тваринам і птахам властиві деякі звуки. Качкам – *кря-кря*, псикам – *гав-гав*, поросяткам – *хрю-хрю*, корівкам – *му-му*, а *цип-цип* кажуть господарі, коли кличуть курчат. **Відповідь:** г.

3. Індик, качка, півень, гуска – це свійські птахи, що живуть на подвір'ї, а *папуга* – це екзотичний птах, який живе в клітці. **Відповідь:** б.

4. Скільки в слові голосних звуків, стільки і складів. Три склади в слові *радіо*. **Відповідь:** б.

5. Правильно казати *квасоля*. **Відповідь:** г.

6. Посеред помічників Котигорошка не було Тягнибороди. **Відповідь:** д.

7. Це *кропива*, оскільки борщ варять лише з кропиви, тоді як цілющими властивостями наділена кожна із зазначених рослин. **Відповідь:** б.

8. У скрині – обов'язковому атрибуті приданого кожної української жінки – зберігали рушники, полотно, одяг. **Відповідь:** а.

9. За звичаєм, українська жінка не могла носити *вінок*. **Відповідь:** г.

10. *Лось, олень, вепр* та *лев* – дикі тварини, а от *цап* належить до свійських. **Відповідь:** а.

11. Хитрого лиса звали *Микитою* (казка І. Франка «Лис Микита»). **Відповідь:** б.

1-2 класи (3 бали)

12. У всіх рядках слова поділено на склади, але лише у варіанті **а** усі слова мають відкриті склади, а в решті варіантів – закриті. **Відповідь:** а.

13. У казках ми найчастіше зустрічаємо число *три*. **Відповідь:** б.

14. В усіх фразеологізмах пропущено слово *ніс*: *втерти носа*; *клювати носом*; *задерти ніс*; *не показувати носа*. Фразеологізм *ляпати язиком* зайвий. **Відповідь:** в.

15. Звук [й] на письмі може позначатися як відповідною буквою, так і буквами **я, ю, є**, що стоять не після букви на позначення приголосного звука. Маємо звук [й] у словах *я, змія, Надійка, звичайна, двійка*. **Відповідь:** б.

16. За кольором листя отримав свою назву місяць *жовтень* – другий осінній. **Відповідь:** г.

17. До прямих родичів не належать *хрещені батьки*, бо можуть бути запрошені батьками дитини з кола друзів, знайомих тощо. **Відповідь:** в.

1-2 класи (5 балів)

18. В усіх цих словах є літера *р*, крім слова *океан*. **Відповідь:** а.

19. Прочитаємо ребус (для цього, звісно, треба знати деякі правила розшифровки ребусів): **чер(в'як) в О НЕ коро(ва) ми[с]ло**
[б] → [ч]ерез(а) [п] → [р]іч ку(бик) по В И сло(н). У ребусі зашифровано загадку: *Червоне коромисло через річку повисло. Це веселка*. **Відповідь:** г.

20. Серед поширених назв Дніпра зустрічається *Славутич*. **Відповідь:** а.

3-4 класи (1 бал)

1. Правильно із цим завданням впоралася **Марійка**. Вона назвала звірів, що живуть у лісі. **Катруся** серед назв кущів написала *черешню*, а це дерево. **Іванко** поміж назв плодових дерев написав *березу*. **Василько** припустився помилки, записавши серед назв міст назву річки *Дунай*. Дмитрик також помилися, записавши слово *сонце* серед назв частин доби. **Відповідь:** б.

2. *Галатан* – це півень. Із цим словом діти зустрічаються під час вивчення абетки в 1-му класі, а саме, коли знайомляться з п'ятою літерою українського алфавіту – літерою **г**. Слів із цією літерою не так багато, тому їх значення вчителі мають пояснювати дітям (зокрема, вивчаються такі слова, як *гудзик, гедзь, танок, гуля, гава, дзига, тергель, трono, агрус* тощо). Прикладом може бути віршик із однієї з українських дитячих абеток:

Галатан прийшов до *гави*,

Попросив у *гави* кави,

І йому *газдиня гава*

Налила дві чашки кави (*Віктор Дзюба*). **Відповідь:** г.

3. Гусі можуть *гелготати, гетекати, гетотати, гетати*. А слово *гигнути* означає 'здохнути, вмерти'. **Відповідь:** д.

4. Для позначення людини, що мало їсть, використовуються такі назви тварин: *мишка, зайчик, білочка, котик*. Слова *слоник* і *бегемотик* уживаються для позначення великої та незграбної людини. **Відповідь:** в.

5. Вислів *чортова дюжина* позначає число *тринадцять*. **Відповідь:** д.

6. Вислови *за чверть десята* та *дев'ята година сорок п'ять хвилин* є синонімічними, тож, коли ми говоримо «*за чверть десята*», годинник показує 09:45. **Відповідь:** б.

7. Назви риб *кинджал, дзвіночок, заєць, жук* не існують у мові. **Відповідь:** а.

8. Серед типових дієслів на позначення співу солов'я не зустрічається слово *застогнав*. **Відповідь:** в.

9. Вислови *велике цабе* та *важливий птах* уживаються для позначення поважної особи, яка обіймає високу посаду або має владу, вагу, великий вплив. *Блудним сином* називають людину, що розкалася у своїх помилках. Про когось безпам'ятного, забудькуватого кажуть *голова садова*. *Біла ворона* кажуть про людину, що вирізняється серед інших своєю поведінкою, зовнішнім виглядом. **Відповідь:** б.

10. Під час різдвяних свят колядники «водять» за собою козу. Обряди «Водіння кози» й «Меланки» є важливою частиною новорічно-різдвяного дійства. **Відповідь:** б.

11. Через те, що зимові дні дуже короткі, народ їх порівняв із куценьким заячим хвостиком. **Відповідь:** д.

3-4 класи (3 бали)

12. Слова *словникар, годинникар, аптекар, квітникар* утворено суфіксальним способом від мотивуючих слів *словник, годинник, аптека, квітник*, а слово *автокар* «самохідний візок для перевезення вантажів на невеликі відстані» утворено шляхом основоскладання – авто + кар («саморушний візок з електродвигуном для безрейкового перевезення вантажів»). **Відповідь:** г.

13. Смарагдовий колір є відтінком зеленого. Із назвами кольорів та їх відтінків діти знайомляться ще в дитячому садочку, вивчаючи тему «Кольори». Саме тоді вихователі навчають дітей відрізнити відтінки основних кольорів, таких як:

голубий – блакитний – волошковий – небесний;

зелений – смарагдовий – фісташковий;

коричневий – горіховий – каштановий;

червоний – багрянний – малиновий – пурпурний.

Дивіться також: Крутій К. Л., Котій Н. І. Конспекти занять із навчання української мови і розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку. – Запоріжжя: ТОВ «ЛПС» ЛТД, 2007. – 256 с. – (Бібліотека вихователя дошкільного навчального закладу). **Відповідь:** б.

14. Слова *доро/га – дорог/а; пра/вило – прави/ло; о/рган – орга/н; лу/на – луна/* різняться значеннями, а слова *допові/дач – доповід/а/ч* незалежно від наголосу мають однакове значення. **Відповідь:** д.

15. На Україні побутувало повір'я, що блискавка не вдарить в хату, біля якої росте верба. В українському фольклорі верба – поетичний символ дівчини або заміжньої жінки. **Відповідь:** г.

16. Слово *побиватися* означає «дуже тужити, нудьгувати, жалкувати за кимось; переживати через когось». **Відповідь:** б.

17. Назви *страуси, ківі, пінгвіни, шуліки* становлять собою видове позначення, а назва *птахи* є родовим позначенням. **Відповідь:** д.

3-4 класи (5 балів)

18. Прочитаємо ребус (для цього, звісно, треба знати деякі правила розшифровки ребусів): **на Н О з І сто** (к)[і] → [ї]т **Ь ОД** (нота ДО навпаки) **ні[ж] → [й] сто соро(к) [м] → [ч]еч** (в)[і] → [о]кна **ні[с] → [й]**. У ребусі зашифровано загадку: *На нозі стоїть одній – сто сорочечок на ній. Це, звісно, капуста.* **Відповідь:** в.

19. Звук [к] вимовляємо в словах *вікторина* та *казка*. У словах *вокзал* і *анекдот* перед наступним дзвінким приголосним **к** вимовляємо як [г]. **Відповідь:** г.

20. Ось, що з'ясували школярки про свої імена: *Галинка* – ‘спокійна, безтурботна’; *Зорянка* – походить від іменника зоря – ‘світла, блискуча’; *Зоя* – ‘життя’; *Лонка* – запозичене з угорської мови, означає те саме, що й *Оленка*; *Іринка* – ‘мир, спокій’; *Оленка* – ‘обрана, світла’; *Полінка* – ‘світла, сонячна’; *Світланка* – ‘світла’. Таким чином, імена *Лонка*, *Оленка*, *Полінка*, *Світланка* мають значення, пов’язані зі світлом. **Відповідь:** в.

5-6 класи (1 бал)

1. *Летінь* – це застарілий синонім до слів *юнак, парубок, молодий хлопець*. Протилежним йому за значенням, тобто антонімом, є слово *дідусь*. **Відповідь:** г.
2. Горобці *цвірінькають*, гуси *телотять*, ластівки *щебечуть*, сороки *стрекочуть*, а лелеки *курличуть*. **Відповідь:** г.
3. Відповідно до правил української вимови в словах *тазда, трono, якби* маємо звук [г] (в останньому слові глухий приголосний [к] вимовляється дзвінко перед дзвінким [б]). **Відповідь:** б.
4. Слова *немовля, замовляння, мовчання, промова* є спорідненими і мають корінь *мов*. Іншомовне слово *моветон* має інший корінь і позначає невихованість. **Відповідь:** б.
5. Правильною формою другої особи однини теперішнього часу дієслова *розповідати* є *розповіси*. **Відповідь:** д.
6. Зближення [о] з [у] відчувається на слух тільки поряд із наступним наголошеним [у] або [і]: *[ло^упу/х]*. **Відповідь:** в.
7. Слова *грати* (дієсл.) – *грати* (імен.), *гніт* (тиск) – *гніт* (стрічка у гасовій лампі). **Відповідь:** б.
8. Омоніми *жати* (жну) і *жати* (жму) виникли внаслідок історичних фонетичних змін (*жати*¹ від прадавнього *жемти* – жму; *жати*² від прадавнього *женти* – жну). Омонім *жати* (жму) став рідше уживатися, оскільки частіше в цьому значенні використовується слово *тиснути*, що допомогло уникнути двозначності. **Відповідь:** д.
9. На покуті на Святвечір наші предки ставили *дідух* – сніп зі злаків. Ялинку почали прикрашати після указу Петра I в 1700 р. (хоча в Західній Україні цю традицію запровадили дещо раніше). **Відповідь:** в.
10. Казкові яяни знали тільки своє «я», харчувалися власним «я» й узагалі були майже безсмертними, однак не могли покинути своє місто через те, що не здатні були вимовити слово «ти», аби брами відчинилися. **Відповідь:** д.
11. Після смерті Федька Толя прийшов до матері загиблого хлопчика забрати обіцяного йому *чижика*. **Відповідь:** г.
12. За народними українськими віруваннями, без цвіту цвіте *папороть*. **Відповідь:** б.

13. Основою сюжету у фентезійному тексті постає міфологія народів світу.
Відповідь: в.

14. У відомому афоризмі Й. Гете пропущене слово *коліно* (перед великим серцем автор стає «на коліна»). **Відповідь:** б.

15. Дієслова *клеїти, тулити, ліпити, трусити* належать до другої дієвідміни, тому в третій особі множини в їх закінченнях пишемо **я**, дієслово *колоти* (перша дієвідміна) у цій формі має в закінченні букву **ю**. **Відповідь:** г.

5-6 класи (3 бали)

16. Імена *Олесь, Юлій, Віктор* і *Валентин* можуть мати форму жіночого роду: *Олеся, Юлія, Вікторія* і *Валентина* відповідно. Ім'я ж *Андрій* тільки чоловіче. **Відповідь:** д.

17. *Бірюзовий, ультрамариновий, лазуровий, сапфірний* – це все відтінки синього кольору, а *малахітовий* – відтінок зеленого. **Відповідь:** в.

18. Частка складних слів *мікро* вказує на невеликий, маленький розмір чогось (*мікроскоп, мікрорайон*), на відміну від часток *ультра, максі, гіпер, макро*, що вказують на великі розміри або значну величину. **Відповідь:** в.

19. *Гутництво* – виготовлення виробів зі скла; *дереворит* – гравіювання на дошці з дерева; *гончарство* – виготовлення посуду та інших виробів із глини; *бондарство* – виготовлення дерев'яних діжок, відер і т. ін. *Гонтарство* – виготовлення покрівельного матеріалу у вигляді тоненьких дощечок та покривання даху гонтом. Отже, ідеться про бондарство. **Відповідь:** г.

20. Для того, щоб дати відповідь на це запитання, слід згадати, як змінюються приголосні при утворенні від іменників прикметників за допомогою суфікса *-ськ*. У прикметниках *ткацький, викладацький, парубоцький, козацький* пишемо суфікс *-цьк*. Слово ж *тюркський* належить до винятків, зміна приголосного в його основі не відбувається. **Відповідь:** в.

21. При утворенні вищого ступеня порівняння прислівників за допомогою суфікса *-ш-* кінцевий [з] кореня і суфікс *-ш-* змінюється на [жч]: *близько* – *ближче*. **Відповідь:** д.

22. *Галіфе* (фр.) – військові штани особливого крою, що облягають коліна й розширюються догори; назва походить від прізвища французького генерала Г. Галіфе. **Відповідь:** б.

23. До названих відомих українських топонімів не коректно відносити *перекотиполе* – назву рослини. **Відповідь:** а.

24. Назви *Молочний Шлях* в українському мовленні нема. Це російська назва небесної туманності. **Відповідь:** д.

25. Коли йдеться про те, що пасажир залишає під час зупинки трамвай, тролейбус, автобус, автомашину, слід уживати дієслово *виходити* («*На якій зупинці ви виходите?*»), а не *злазити*, *вилазити*, *вставати*, *сходити*, як нерідко трапляється в усному мовленні. Перші два слова в цьому випадку сприймаються як зниження стилю, решта – як неточно вжиті. Адже пасажир не обов'язково сидить у трамваї – він може і стояти; сходити можна з якогось підвищення, а види транспорту, про які йдеться, не сприймаються як предмети, розташовані на певній висоті. Тому, очевидно, немає підстав у цьому контексті вживати дієслово *сходити*. **Відповідь:** б.

5-6 класи (5 балів)

26. Прочитаємо ребус (для цього, звісно, треба знати деякі правила розшифровки ребусів): *сімсот С око ЛЯ Т на О Д ні[ж] → [й] по Д У (нож)[и] → [ш]ці с П Л ять*. У ребусі зашифровано загадку: *Сімсот соколят на одній подушці сплять*. Це *соняшник*. **Відповідь:** б.

27. У складених власне кількісних числівників змінюється кожен компонент, при цьому в числівників на позначення десятків змінюється останній корінь, у числівників на позначення сотень – два корені, числівник тисяча змінюється, як іменник I відміни мішаної групи. **Відповідь:** б.

28. Серед винятків до правила про закінчення Р. в. однини іменників ч. р. II відміни, належить слово *квач* (назви ігор, танців мають закінчення -у, -ю, крім слів *квача*, *гопака*, *козачка*). **Відповідь:** в.

29. Світ природи найяскравіше представлено як «самобутнє диво» у творчості Євгена Гуцала. Саме ця риса відрізняє зазначеного автора від інших письменників, що писали для дітей. **Відповідь:** а.

30. У дохристиянській культурі наших предків був звичай відзначати на дверях хати (з внутрішньої сторони) народження немовляти листочком (хлопчик) або квіточкою (дівчинка), а смерть члена родини – хрестиком. Ця традиція знайшла своє відбиття в українській вишивці. **Відповідь:** г.

7-9 класи (1 бал)

1. Про *нерозумну* людину кажуть, що вона «*зірок з неба не хапає*».
Відповідь: г.

2. До запорізьких клейнодів (символів козацької влади) належали, у першу чергу, *булава, пірначі, корогви й литаври*, які зберігалися у приміщенні військової скарбниці або ж у їх господаря. *Корона* ж є символом монаршої влади. **Відповідь:** в.

3. Прислівники з префіксами слід відрізнити від однозвучних із ними сполучень прийменників з іменниками, числівниками, займенниками, що зберігають у реченні свої функції як окремі частини мови, отже, і пишуться окремо. **Відповідь:** д.

4. Правильно писати *презентація*. **Відповідь:** б.

5. Часом чуємо: *ведучий спеціаліст*. Вислів неправильний. На місці цього прикметника має бути *провідний*. Адже саме він містить у собі значення «найважливіший, головний, основний; а також – який указує дорогу, напрямок руху». *Провідна зірка. Провідна роль. Провідна ідея. Але ведучий концерт*.
Відповідь: д.

6. У словах *дочка, взяла, верба, роблю* наголос падає на другий склад, а у слові *спина* – на перший. **Відповідь:** в.

7. Усі наведені прислівники, крім *поодиңці*, закінчуються на *и*. **Відповідь:** б.

8. У реченні *Бігти не чуючи ніг* обставина виражена фразеологізмом. Такі члени речення не виділяються розділовими знаками. **Відповідь:** в.

9. Слова *змовник, розмовник, відмовник, замовник* є спорідненими і мають корінь *мов*. Слово ж *зимовник* має інший корінь і спорідненими з ним будуть слова *зима, зимовий* тощо. **Відповідь:** г.

10. *Травестаторами* М. Зеров назвав авторів, що вдалися до травестійного переспіву поеми Вергілія «Енеїда» (наприклад, І. Котляревський з його бурлескно-травестійною поемою). **Відповідь:** г.

11. Однією з причин, яка перешкоджала пошукові цвіту папороті, було, на думку наших предків, те, що рослину в ніч на Івана Купала оберігав чорт.
Відповідь: а.

12. Кольорова речовина, якою мастять чи малюють, називається *фарбою*. А *барва* – то природний колір, тон, колорит, відтінок. Під впливом російської мови,

де слово *краска* виражає обидва ці поняття, у наших засобах масової інформації іменнику *фарба* часом надають не властивого йому абстрактного значення: «*Фарби осіннього лісу; заіскритися фарбами; фарби народного мистецтва*». Нормативні українські сполучення: *водяні фарби, олійні фарби, синя (зелена, жовта) фарба; барви осіннього лісу, заіскритися барвами, барви народного мистецтва*. **Відповідь:** б.

13. Правильно буде сказати *знущатися з тварин*. **Відповідь:** в.

14. У всіх цих прислів'ях виділене слово (числівник «один») має власне числове значення, лише у прислів'ї *Вовк лисиці не рідня, та повадка одна* числівник «одна» має значення прикметника «однакова». **Відповідь:** б.

15. *Стельмах* – майстер, який робить вози, сани, колеса. *Бортник* займався бджільництвом. Слово *платник* не є назвою професії, позначає людину, яка платить або повинна платити за щось. Назва *городник* як історизм позначає ремісника-будівельника, який споруджував міські укріплення, огорожі, сучасне значення слова – ‘овочівник’. *Кушнірами* називають фахівців, які вичиняють хутро зі шкури та шиють хутрянні вироби. **Відповідь:** б.

7-9 класи (3 бали)

16. *Дивень* – обрядовий хліб, аналогічний за своїм ритуальним призначенням *колачу*. *Колач* печуть із вчиненого тіста на хрестини, на весілля, на Паску та Різдво. *Коровай* має особливе значення в українському весіллі. Без *паляниці* в Україні не обходилися жодне свято чи обряд, вона була символом гостинності, прихильності, ритуальним та обереговим знаком.

На відміну від попередніх назв, що позначають обрядовий хліб, *коливо* є різновидом куті, відрізняється воно й за призначенням, бо є поминальною стравою. **Відповідь:** а.

17. Невідмінювані слова (*метро, Токіо, Тбілісі*) та слова, що мають лише форму множини (*Карпати, меблі*), не належать до жодної відміни. Решта іменників належить до другої відміни, таким чином, правильна відповідь: *пальто, капелюх, шарф*. **Відповідь:** д.

18. У чотирьох варіантах відповіді для утворення дієприкметників використано як дієслово доконаного виду (стоїть у рядку першим), так і недоконаного. У четвертому рядку маємо дієприкметник *декламований*, утворений від дієслова недоконаного виду та *демобілізований*, утворений від двовидового дієслова. **Відповідь:** г.

19. *Псевдо-, квазі-, лже-* – перша частина складних слів, що означають: ‘несправжній’, ‘уявний’; *палео-* має значення ‘стародавній’; *нео-* відповідає слову новий. **Відповідь:** а.

20. За родовою назвою визначають рід невідмінюваних іменників – географічних та умовних назв. *Перу* – назва країни, слово *країна* в українській мові жіночого роду, відповідно й видова назва також жіночого роду. **Відповідь:** а.

21. *Пірихій* – у силабо-тонічному віршуванні є зайвим складом у двоскладовій стопі. **Відповідь:** д.

22. Автором популярних, «народних», на думку багатьох слухачів, романсів «Очи черные» та «Ні, мамо, не можна нелюба любить» є Євген Гребінка. **Відповідь:** а.

23. Народною з усіх зазначених пісень є «Чом ти не прийшов». Решта пісень літературного походження. **Відповідь:** д.

24. Підрядні означальні можуть пояснювати іменник з просторовим значенням і приєднуватися до головної частини сполучними словами *де, куди, звідки, коли, відколи, поки, доки* (їх можна замінювати сполучним словом *який* у різних відмінках). **Відповідь:** а.

25. Нам відомі такі крилаті вислови: *аннібалова клятва, авгієві стайні, гордіїв вузол, еолова арфа, танталові муки*. **Відповідь:** г.

7-9 класи (5 балів)

26. Прочитаємо ребус (для цього, звісно, треба знати деякі правила розшифровки ребусів): **НЕ в Е (об)лич(чя) кий мо(лот) кри[ш]→ [й](ка) П та Х (ву)хо ди[м] → [ть] дз(еркало) (ал)ь[о]бом по Г ряд КА Х**. У ребусі зашифровано загадку: *Невеличкий мокрий птах ходить дзьобом по грядках. Це ручка*. **Відповідь:** в.

27. Микола Лисенко створив оперу на основі «Енеїди» І. Котляревського. **Відповідь:** в.

28. Олену Троянську. Наведений уривок взято з першого сонету циклу Миколи Зерова «Телемах у Спарті»:

...

*Цариця жде гостей, і відблиски зі стель
Виборну золотять в руках її кудель,
Повага їй в очах... Вітай, благословенна!*

*Тивує Телемах: "Злочинниця грізна,
Що з нею в світ прийшли облуда і війна,—
Ти мудра, ти ясна і лагідна. Гелено?"*

Відповідь: б.

29. У грецькій мові слово море *θαλασσα* запозичене з мови неіндоевропейського народу, що жив на Балканському півострові до приходу предків греків. **Відповідь:** г.

30. Олесь Бердник є письменником-фантастом, на відміну від інших згаданих у завданні авторів, що знані переважно як автори історичних творів. **Відповідь:** д.

10-11 класи (1 бал)

1. Як пояснюють лінгвісти, дієслово *являтися* – синонім спільнокореневого *з'являтися* й має такі значення: *приходити куди-небудь; появлятися, показуватися десь; ставати наявним*. Переважно вживається в розмовному стилі. «*Ніколи не являється вчасно*». Можливе в художній мові: «*У сні мені явилися дві богині*» (Іван Франко). У функції зв'язки в складеному присудку не виступає. Під впливом російської мови, де однозвучне дієслово виконує роль зв'язки, його часто-густо використовують помилково. *Цей випадок являється винятком*. Таке слововживання неправильне.

Виняток – відхилення від звичайного, від загального правила. Іноді замість *виняток* помилково ставлять *виключення* – іменник, утворений від дієслова *виключати*.

Виняток пишеться без *й*. *Вийняток* міг узятися під впливом польської мови: *вийонтек*, а міг і від нашого слова *виймати*. Українська мова любить «скорочувати» приголосні, тут так і сталося.

Правильно сказати *цей випадок є винятком*. **Відповідь:** г.

2. У, а не ю пишемо після **ж, ш** у словах французького походження: *журі, брошура, парашут*, а також у словах *парфуми, парфумерія*. У слові *тюпітр* пишемо **ю**. **Відповідь:** в.

3. Синонімом до слова *тражда* – ‘ділянка землі біля будинку з господарчими прибудовами, що утворюють замкнене подвір'я’, є слова *садиба, оселя, обійстя, двір*, а *танок* – це прибудова перед входом до будинку. **Відповідь:** в.

4. Слово *вакансія* означає ‘незайнята посада’, тому означення *вільна* в сполучі *вільна вакансія* є зайвим. **Відповідь:** в.

5. Про шістдесятників кажуть, що «пройшли шлях від «дітей війни» до «лицарів відродження» (відродженням тут названо період в українській культурі, названий «хрущовською відлигою»). **Відповідь:** г.

6. Л. Костенко та І. Драч читали свої вірші на зустрічі в Києві з французьким екзистенціалістом, членом комуністичної партії Франції, Жаном-Полем Сартром. **Відповідь:** б.

7. У завданні йдеться про міста, чії назви походять від імен видатних людей. Так, назва *Сан-Франциско* походить від імені Франциска Ассізького, назва *Калькутта* в дослівному перекладі означає місто Калі, індійської богині. Серед названих українських міст від імені походить тільки слово *Київ* (місто Кия). **Відповідь:** а.

8. Таксидерміст (*грецьк. táxis – ‘пристрій’ і грецьк. déрма – ‘шкіра’*, іноді зустрічається переклад ‘той, що натягує шкіру’) – людина, чия професія полягає у виготовленні опудал тварин і птахів. **Відповідь:** в.

9. Слова *бровар, дудар, голкар, стрічка* позначають людей за родом їх діяльності, професією, а *каламар* – це чорнильниця. **Відповідь:** г.

10. Якщо в ролі прикладки виступає родова назва, то між означуваним іменником і прикладкою ставимо дефіс: *буркун-зілля, полин-трава*.

Якщо прикладка входить до складу терміна, вона втрачає означальне значення, перетворюючи словосполучення на складний іменник без сполучного звука. Такі іменники пишемо через дефіс: *льон-кучерявець*.

Якщо прикладкою є безсполучникове поєднання слів, то пишеться через дефіс: *рута-м'ята*.

Якщо прикладкою виступає видова назва, то дефіс між означуваним іменником і прикладкою не ставимо: *квітка нарцис*. **Відповідь:** а.

11. Назви художніх творів, наукових праць, газет, журналів беруться в лапки, але без лапок пишуться: *Біблія, Євангеліє, Часослов, Псалтир, Коран*. **Відповідь:** д.

12. Згідно з новими правилами 1993 року слова *фесрверк* і *конвєєр* пишуться без літери **й**. У словах *конферансьє* та *портьєра* теж немає цієї літери. Із літерою **й** треба писати лише слово *фойє*. **Відповідь:** а.

13. Нам відомі такі сполуки: *теорема Піфагора, таблиця Менделєєва, бертолетова сіль, закон Архімеда, Нобелівська премія*. **Відповідь:** в.

14. Українським відповідником до російської сполуки *найти выход из положения* є українська *дати собі раду*. **Відповідь:** г.

15. Числівник «один», крім власне числового значення, у контексті може мати ще значення прикметника «самотній» (варіант **а**), прикметника «єдиний» (варіант **б**), прикметника «спільний» (варіант **в**), займенника «якійсь» (варіант **д**). І лише в реченні *А у вдови один син, та й той якраз під аршин* числівник «один» має власне числове значення. **Відповідь:** г.

10-11 класи (3 бали)

16. Лічильна система кун зародилася в Київській Русі і проіснувала до початку карбування монет у Північно-Східній Русі в кінці XIV — початку XV століть.

У Київській Русі гривнею називали срібний злиток вагою близько фунта (409,5 г), який служив основною грошовою одиницею, тобто саме *гривня* є основною назвою так званої «кунної» системи грошей. *Ногата* в XI ст.

дорівнювала 1/20 гривні; *куна* – 1/25. *Вевериця* – найдрібніша, неподільна грошова одиниця Давньої Русі. 150 вевериць становили одну гривню. *Резана* (або *різана*) – грошова одиниця, яка існувала лише до XII сторіччя, пізніше, ця грошова одиниця стала називатися *куною*. **Відповідь:** а.

17. В. Стус активно перекладав двох своїх улюблених авторів – Рільке та Гете. Переклади автора вміщено в збірці „Час творчості / Dichtenzeit”. **Відповідь:** а.

18. Румунська та молдовська мови належать до групи романських мов. Угорська – до угро-фінської, решта названих мов є слов'янськими. **Відповідь:** в.

19. Відповідно до синтаксичних норм поєднання повнозначного та неповнозначного слова, а також складені граматичні форми не є словосполученнями, тому з-поміж наведених поєднань слів словосполученнями є тільки *дуже нервуватися* та *увесь світ*. **Відповідь:** г.

20. На могилі В. Симоненка викарбувано слова з „Лебедів материнства”. **Відповідь:** а.

21. У 1985 р. за книгу «Палімпсести» Г. Бьолль висував В. Стуса на здобуття Нобелівської премії. 1991 р. за збірку «Дорога болю» В. Стусові присуджено Державну премію України імені Т. Г. Шевченка посмертно. Премії імені Ф. Петрарки «Поет світу» та премію імені Лесі Українки митець не отримував й не номінувався на них. «Amnesty International» йому присуджено з ініціативи однойменної правозахисної групи. **Відповідь:** г.

22. В усіх варіантах відповідей ліва й права пари слів співвідносяться відповідно як пари застарілих та сучасних (а); антонімів (б); іншомовних та власних синонімів (г); діалектних та загальнономовних слів (д). У варіанті (в) слова *повага* й *пошана* є синонімами, а слова в правій частині рівняння синонімами не є: слово *являтися* означає ‘приходити, перебувати, поставати в уяві’ і не має значення ‘бути, існувати’. **Відповідь:** в.

23. Кома ставиться для виділення відокремленого означення, вираженого прикметником, що стосується особового займенника (*Як я, бідна, тут горюю, прийди подивися*). **Відповідь:** д.

24. Імовірну появу гривень-злитків науковці відносять до VIII ст. У документах значення ‘міра ваги’ у слова *гривня* вживається з першої половини XII ст. У письмових джерелах XIII ст. можна було зустріти також значення слова *гривня* ‘прикраса’ і ‘грошова одиниця’ в одному й тому ж реченні («*його шийна гривня коштувала 100 гривень золота*»). **Відповідь:** д.

25. Поетична збірка С. Жадана має назву «Переваги окупаційного режиму» (1998). **Відповідь:** в.

10-11 класи (5 балів)

26. Прочитаємо ребус (для цього, звісно, треба знати деякі правила розшифровки ребусів): **на С КА (ру)ка лось на З В И в А лось під П РИ пічк(а) (с)ом за Х О в А лось.** У ребусі зашифровано загадку: *Наскакалось, називалось, під припічком заховалось.* Це віник. **Відповідь:** д.

27. Слово *блокбастер* у родовому відмінку має закінчення *-а*; числівники *двісті* та *триста* в цьому реченні мають стояти у формі родового відмінка (бюджет сягає скількох мільйонів?); фразеологізм *львиная доля* має український відповідник *левова частка*. Усіх цих вимог дотримано у варіанті (г). **Відповідь:** г.

28. До індоєвропейської – однієї з найпоширеніших сімей мов – належить албанська мова. Угорська, естонська та фінська мови належать до фінно-угорських; турецька мова є однією з тюркських. Таким чином, правильною є відповідь (б). **Відповідь:** б.

29. Іванові Франку належить відомий сонет-інструкція:

*Голубчики, українські поети,
Невже вас досі нікому навчити,
Що не досить сяких-таких зліпити
Рядків штирнадцять, і вже й є сонети?*

*П'ятистоповий ямб, мов з міді литий
Два з чотирьох, два з трьох рядків куплети,
Пов'язані в дзвінкі рифмові сплети, —
Лиш те ім'ям сонета слід хрестити.*

*Тій формі й зміст най буде відповідний;
Конфлікт чуття, природи блиск погідний
В двох перших строфах ярко розвертаєсь.*

*Страсть, буря, гнів, мов хмара піднімаєсь,
Мутить блиск, грізно мечесь, рве окуви,
Та при кінці сплива в гармонію любови.*

Відповідь: а.

30. В основі сюжету драматичної поеми Ліни Костенко «Повість про братів неазовських» лежить літописна стаття з Львівського літопису.

Наводимо невелику цитату з твору:

*Сучасна жінка, в скверику на лаві, похитує
коляску на ресорах, щось конспектує з книжки, мимоволі
півголосом повторює слова:*

«ЛІТОПИС ЛЬВІВСЬКИЙ»... «НАУКОВА ДУМКА»...

САХНО ЧЕРНЯК... ПОЇХАВ ДОБРОВІЛЬНО...

І, вражено провівши віз очима:

ПОЇХАВ З НИМИ... ДОБРОВІЛЬНО... САМ!

Відповідь: б.